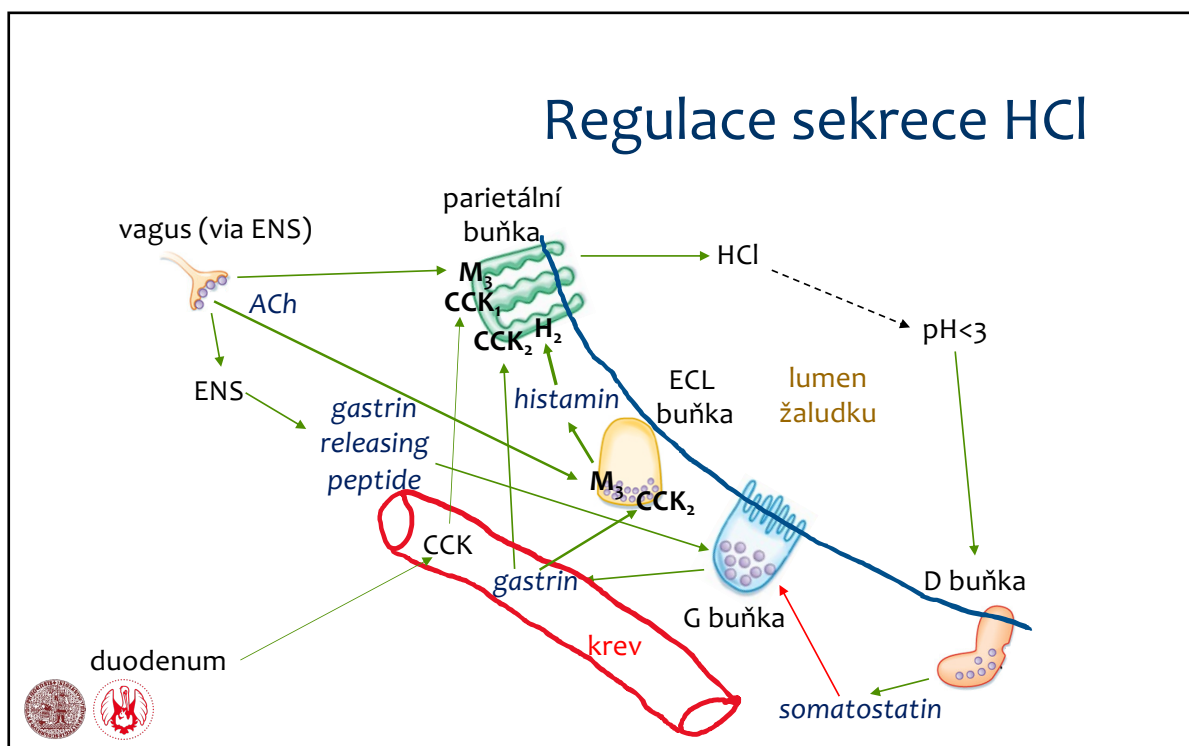

88

89

Regulace sekrece pepsinogenu

■ stimulace:

- ACh (vagus, ENS) > CCK (duodenum) > histamin (ECL buňky) > gastrin (G buňky *via* krev) > sekretin (duodenum)
- nízké pH v žaludku (asi přes stimulaci ENS)

■ inhibice:

- somatostatin (D buňky)

92

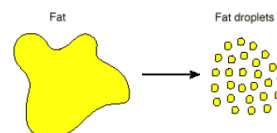
Další trávení v žaludku

■ sacharidy

- zbytek aktivity amylázy ze slin - zanedbatelné

■ lipidy

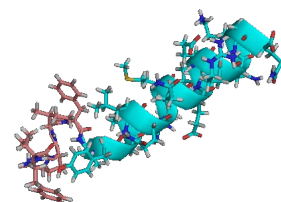
- emulsifikace (míchací pohyby)
- žaludeční lipáza: ~10% celkové hydrolýzy lipidů – ne esenciální

93

Migrující myoelektrický komplex (MMC; hladové vlny)

- prázdný žaludek ~75-90 min v klidu, pak 5-10 min intenzivních kontrakcí antra při relaxovaném pyloru
- odstraňuje nedotrávené zbytky (i velké kusy)
- stimuluje ho motilin
  - polypeptidový (22 AA) hormon z tenkého střeva
  - produkován při hladovění, možná stimulace vysokým pH v duodenu?

94

Zvracení (emesis)

- ochranný reflex proti toxicitě, ale dlouhodobější zvracení → metabolická alkalóza, dehydratace
- zvracecí centrum v prodloužené míše (u kardiovaskulárního a respiračního centra)
- podněty (žaludek/duodenum, vchod do laryngu, vnitřní ucho)
  - mechanické (distenze, iritace)
  - zranění, bolest
  - chemické (toxiny, emetika - chemoreceptory v žaludku/duodenu a na dně 4. komory)

95

Zvracení

- obvykle předchází nausea, někdy anorexie, autonomní reakce (salivace, pocení, studená kůže, závratě,...)
- reversní peristaltika od prostředku tenkého střeva po larynx
- usilovný nádech proti zavřené glottis -
↓ nitrohruční tlak, ↑ nitrobřišní (bránice)
- silná kontrakce břišních svalů a bránice (kromě její střední části – to by mačkalo LES)
- relaxace a pak zavření pyloru, relaxace dolního a nakonec horního svěrače esofagu (zavření glottis, inhibice dýchání)

96

Odpověď na jídlo: Fáze tenkého střeva

- regulace vyprazdňování žaludku
- ↓ sekrece HCl v žaludku
- přerušování MMC
- motilita tenkého střeva
- ↑ pancreatická sekrece
- kontrakce žlučníku
- relaxace Oddiho svěrače
- absorpce

97

Plnění střeva

- plynulé zpracování duodenem (i přes nárazovitý charakter jedení)
- proti poškození duodena kyselinou
- silné kontrakce antra (silná svalovina, střední šikmá vrstva) proti skoro uzavřenému pyloru (brání regurgitaci - žluč může poškodit žaludeční stěnu)
- vyprázdnění žaludku ~ 3 hodiny

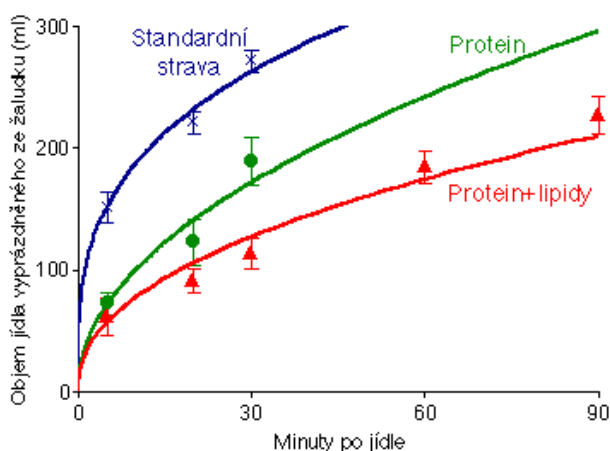

98

Plnění střeva závisí na složení potravy

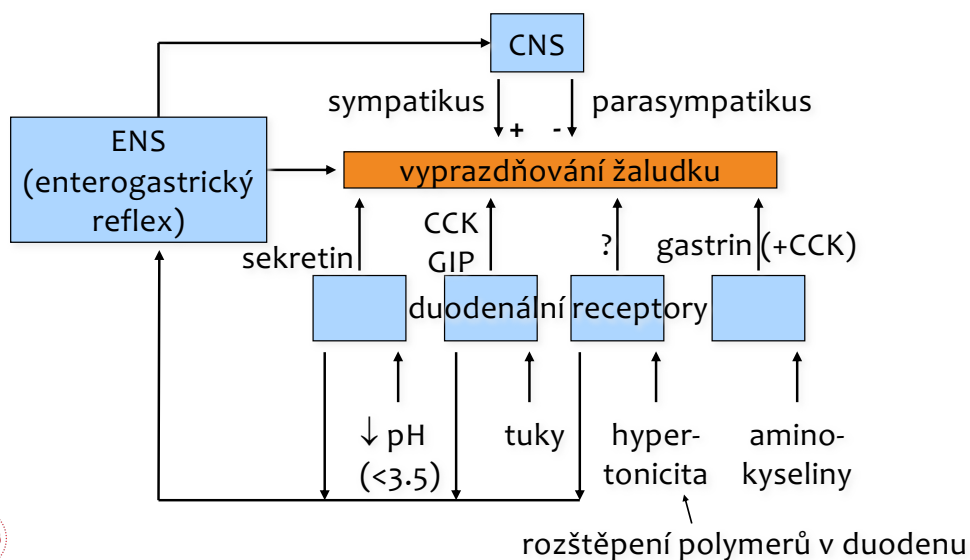
střevo různě rychle tráví různé živiny a podle toho si "diktuje", jak rychle se bude plnit

Proto tučné pomáhá proti opilosti (tuk v žaludku déle, zdrží tam alkohol, ten se v žaludku resorbuje pomaleji než ve střevě)

99

Regulace vyprazdňování žaludku

100

Tenké střevo

- duodenum prvních 5% délky, jejunum dalších 40, zbytek ileum
- většina trávení v duodenu a jejunu, bez ilea se lze obejít
- peristaltika jen v kratších částech střeva najednou (~10 cm) (kromě MMC)
- velký vnitřní povrch (~200 m²)
  - délka (5-7 m)
  - villi + krypty
  - microvilli
- pH ~7-7.2 (HCO₃⁻ hlavně z pankreatu, také duodenální žlázy)

101

Tenké střevo: segmentace

- střídající se lokalizované kontrakce cirkulární svaloviny
- promíchává chymus se střevní šťávou, kontakt se střevní stěnou
- frekvence daná BER
(~11-13/min v duodenu, 8-9 na konci ilea)
- BER probíhá po celé délce, ale AP jen lokalizovaně - tam segmentační kontrakce
- BER nezávislý na inervaci, kontraktilita ↑ parasymptikem, ↓ sympatikem (přes ENS)

102

Intestinální reflexy

- lokální (např. peristaltický reflex)
- jen ENS
- zprostředkované ENS i zevní inervací:
  - intestinointestinální reflex - přílišná distenze části střeva relaxuje zbytek
  - gastroileální reflex - ↑ aktivita žaludku
→ ↑ pohyb chymu ileocékálním svěračem
  - ileogastrický reflex - ↓ motility žaludku vyvolané distenzí ilea

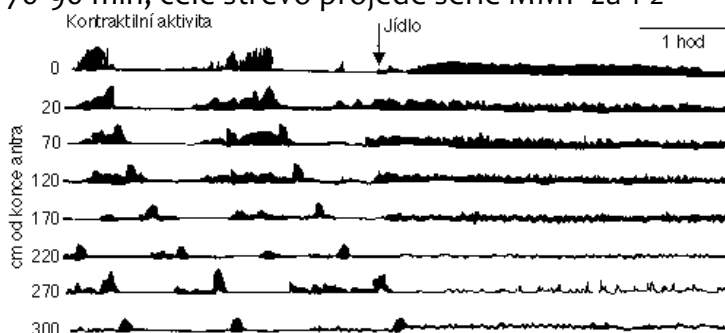

103

MMC při hladu

- podobně jako v žaludku, odkud postupně až na konec tenkého střeva
- segmentace ustávají
- peristaltické vlny zahrnují ~70 cm střeva
- opakuje se po 70-90 min, celé střevo projede série MMP za 1-2 hod

“vymetá”
nevstřeba
zbytky a brání
migraci bakterií z
tlustého do
tenkého střeva

104

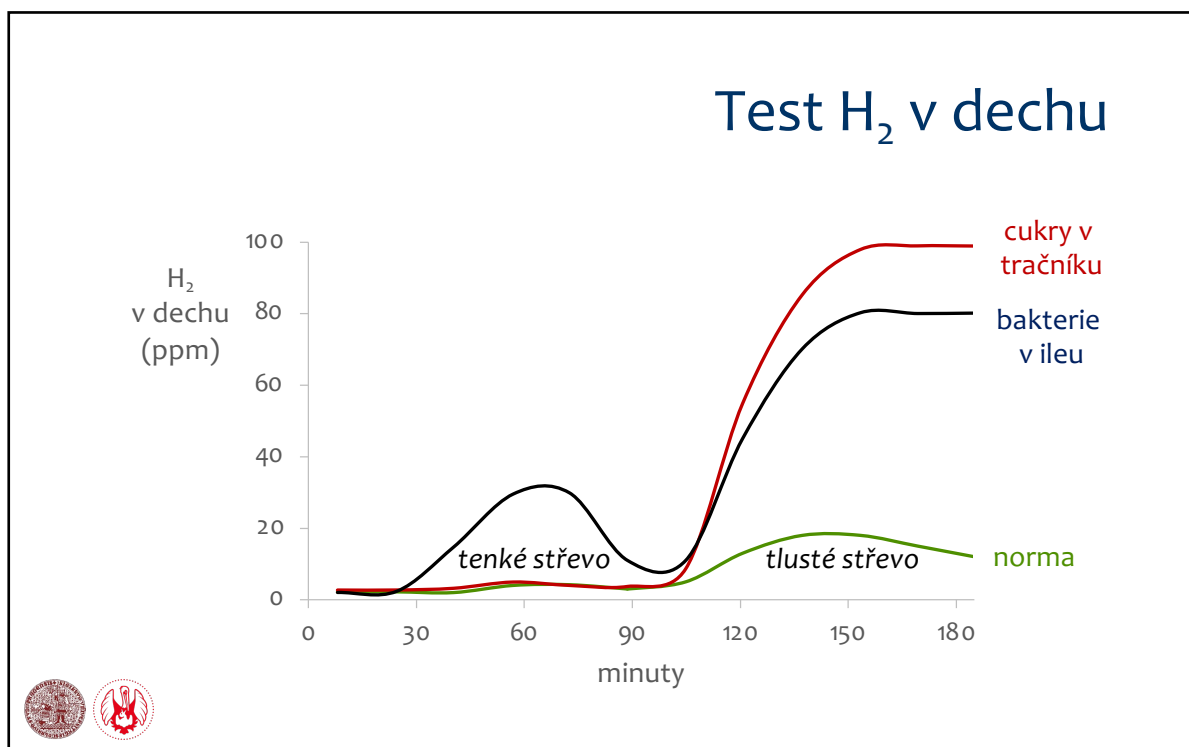
Slabé MMC

- bakterie zůstávají v tenkém střevě → přibývá jich (hodně živin)
- uvolňují H_2 (jiný zdroj u člověka není)
- dělají to jen když mají k dispozici nestrávené cukry (ty v tlustém střevě normálně nejsou)
- víc H_2 :
  - buď nestrávený cukr v tlustém střevě (např. laktózová intolerance, zrychlená pasáž)
  - nebo bakterie jdou cukrům „naproti“ do ilea
- část do krve, odtud do dechu, tam lze měřit

105

106

Kontrakce muscularis mucosae

- mění tvar rýh a záhybů mukózy, kontrahuje villi ("dojení" produktů trávení do lymfatických cest), "mávání" klků
- lepší kontakt chymu se sliznicí, promíchávání
- napomáhá toku lymfy

107

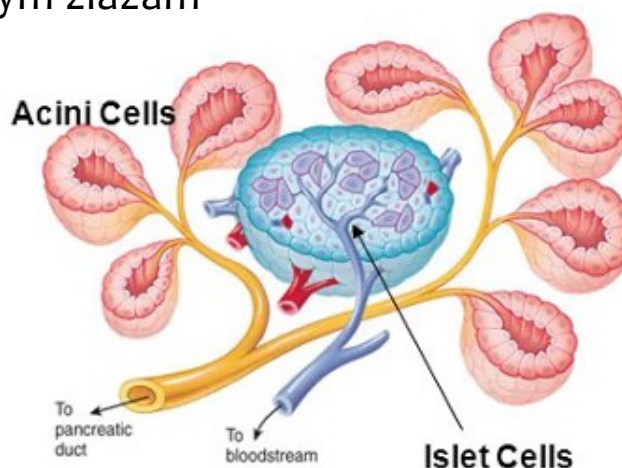
107

Pankreas – esenciální pro trávení všeho

- podobné slinným žlázám

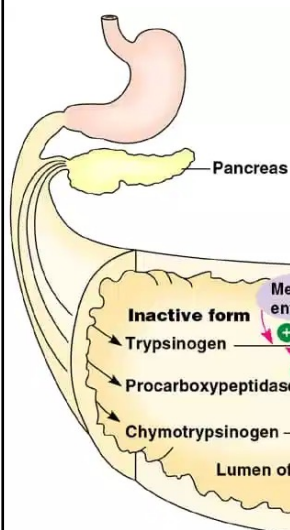
- aciny
- dukty

- ~1.5 l/d

109

Pankreatická sekrece

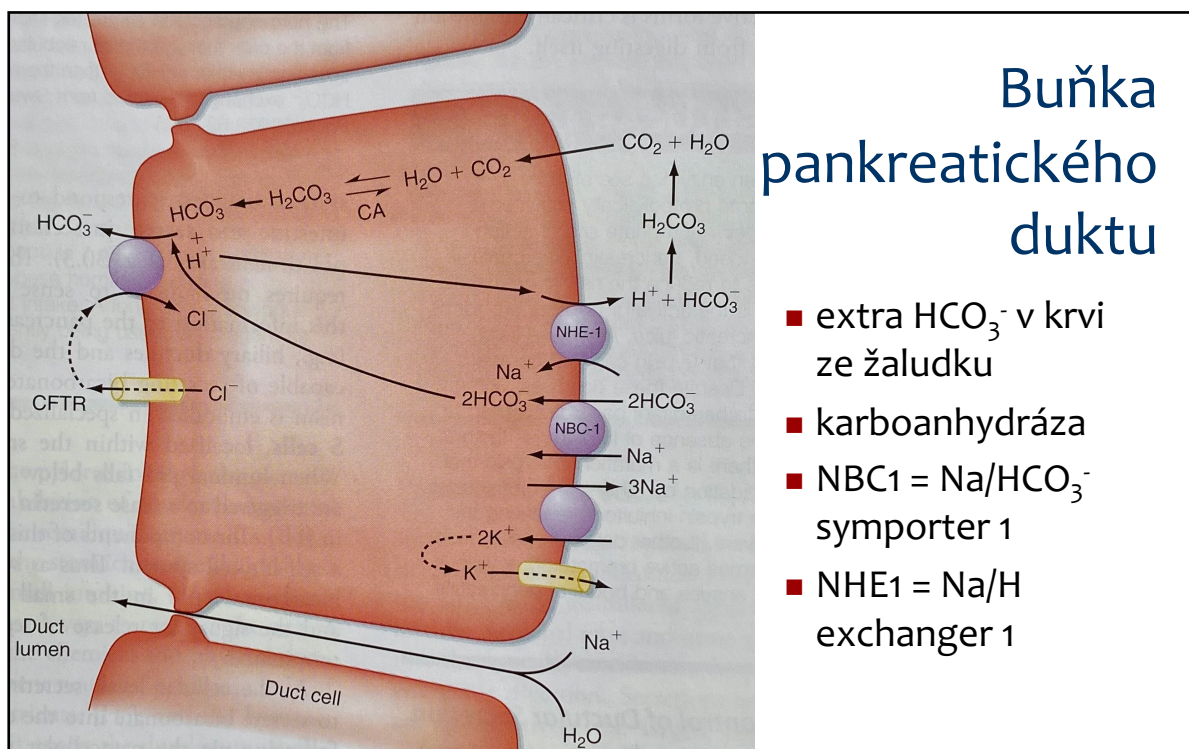

- primární (aciny):

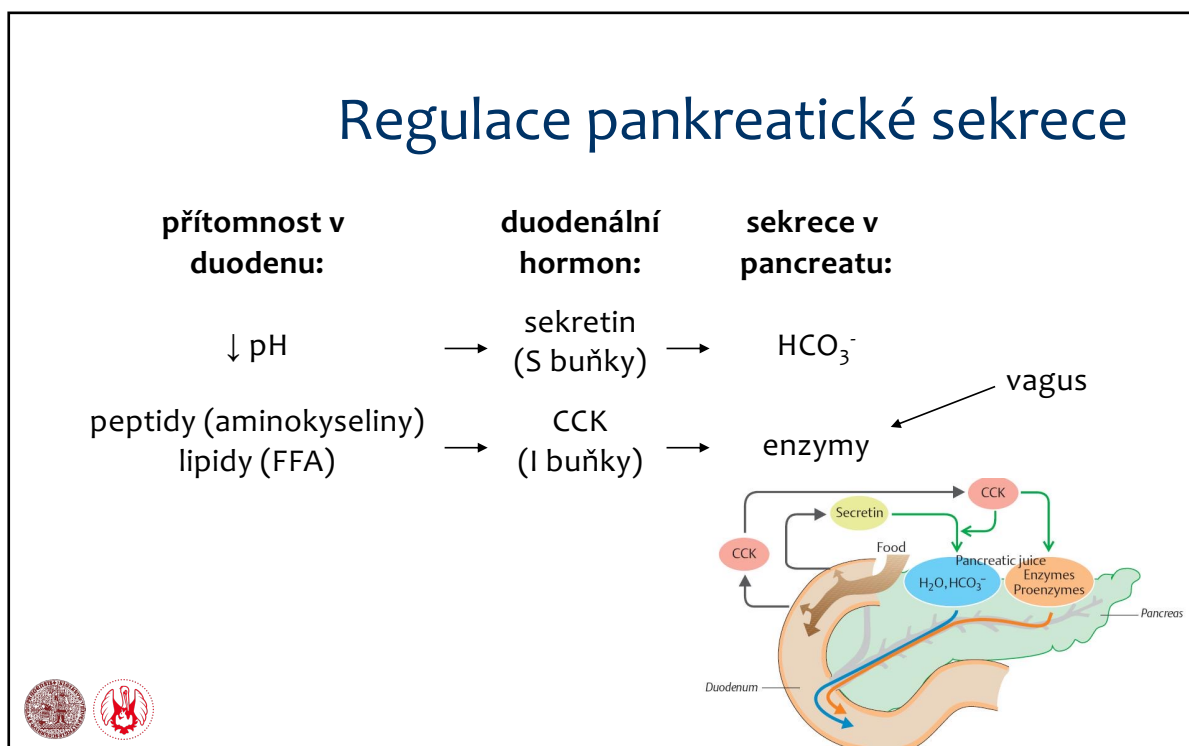
- podobné ionty jako v plasmě
- enzymy (všechny inaktivní):
  - trypsin, chymotrypsin, proelastáza, procarboxypeptidázy A & B
  - amyláza
  - lipáza
  - (deoxy)ribonucleázy
- inhibitory trypsinu (trypsin aktivuje vše)
- dukty: H_2O , HCO_3^- (výměnou za Cl^- - CFTR)

110

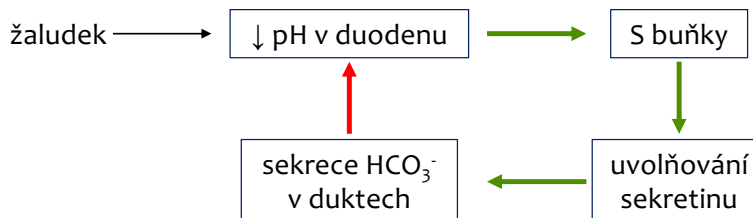
111

112

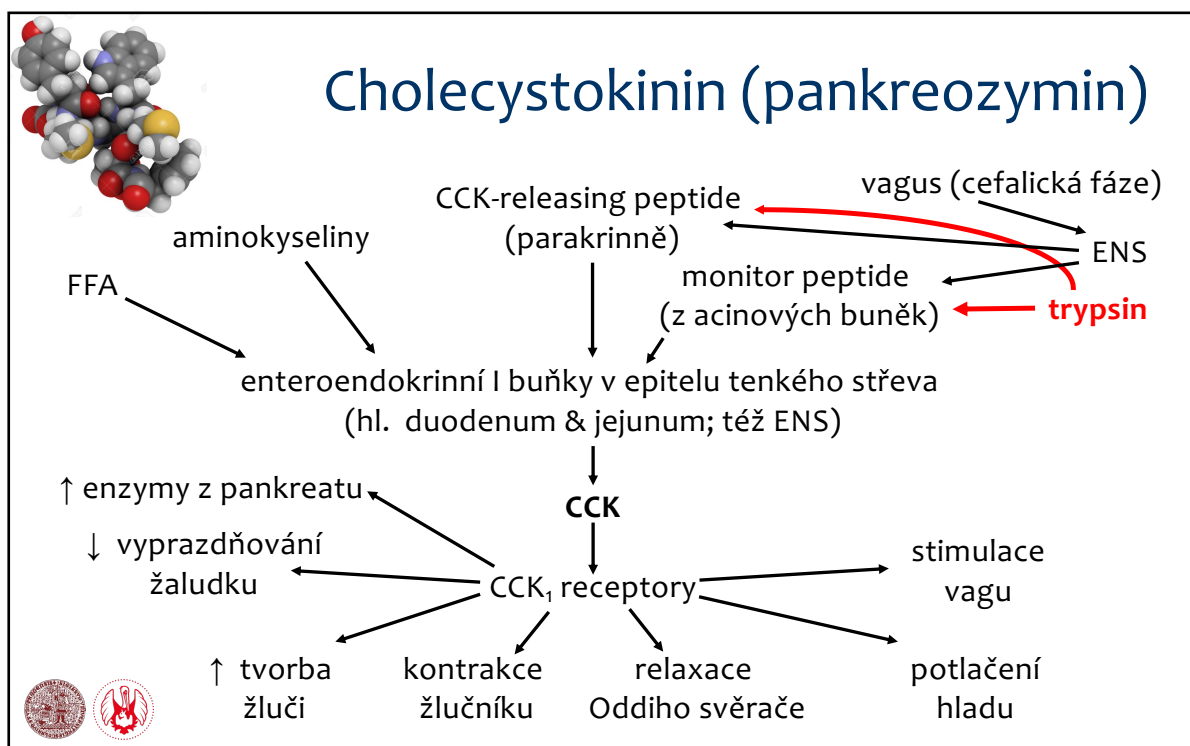
Řízení pH v duodenu

- při $\text{pH} < 4.5$ uvolňují S buňky (duodenum a jejunum) do krve sekretin
- sekretin aktivuje CFTR v duktech pankreatu
- HCO_3^- z krve ($\uparrow$ díky tvorbě HCl v žaludku) a karboanhydrázou

113

Cholecystokinin (pankreozymin)

114

Žluč

- tvorba v játrech
- primární žlučové kyseliny (cholová a chenodeoxycholová)
oxidací cholesterolu katalyzovanou cytochromem P450
- emulzifikace lipidů (žlučové kyseliny → soli - amfifilní)

tuková kapénka

hydrofobní strana   hydrofilní strana

žlučová sůl

emulsifikované kapénky

115

Žlučové kyseliny (steroidní)

- toxické pro mnoho bakterií
- konjugované (v játrech) s aminokyselinami
taurinem nebo glycinem → rozpustné soli

kys. cholová

Hydrophobic β surface

Hydrophilic α surface

CDCA

kys. chenodeoxycholic

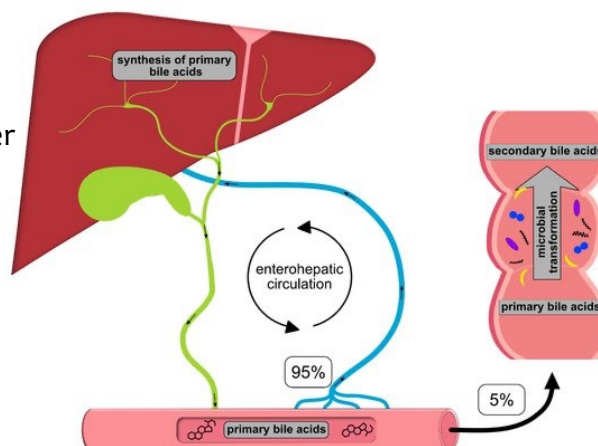
LCA

- dekonjugované bakteriemi
(šetření taurinu a glycinu před defekací)

116

Enterohepatická cirkulace žlučových kyselin

- minimální overflow do tračníku a arteriální krve
- 3-4x/d
- v enterocytech distálního ilea apikální Na/bile acid co-transporter (ASBT) + bazolaterální organic solute transporter (OST) $\alpha+\beta$
- dysfunkce → průjem (osmóza)
- recyklace lipidových xenobiotik ($\uparrow$ poškození)

117

Enzymy tenkého střeva

dipeptidy $\xrightarrow{\text{dipeptidázy}}$ aminokyseliny

maltóza $\xrightarrow{\text{maltáza}}$ glukóza + glukóza

laktóza $\xrightarrow{\text{laktáza}}$ glukóza + galaktóza

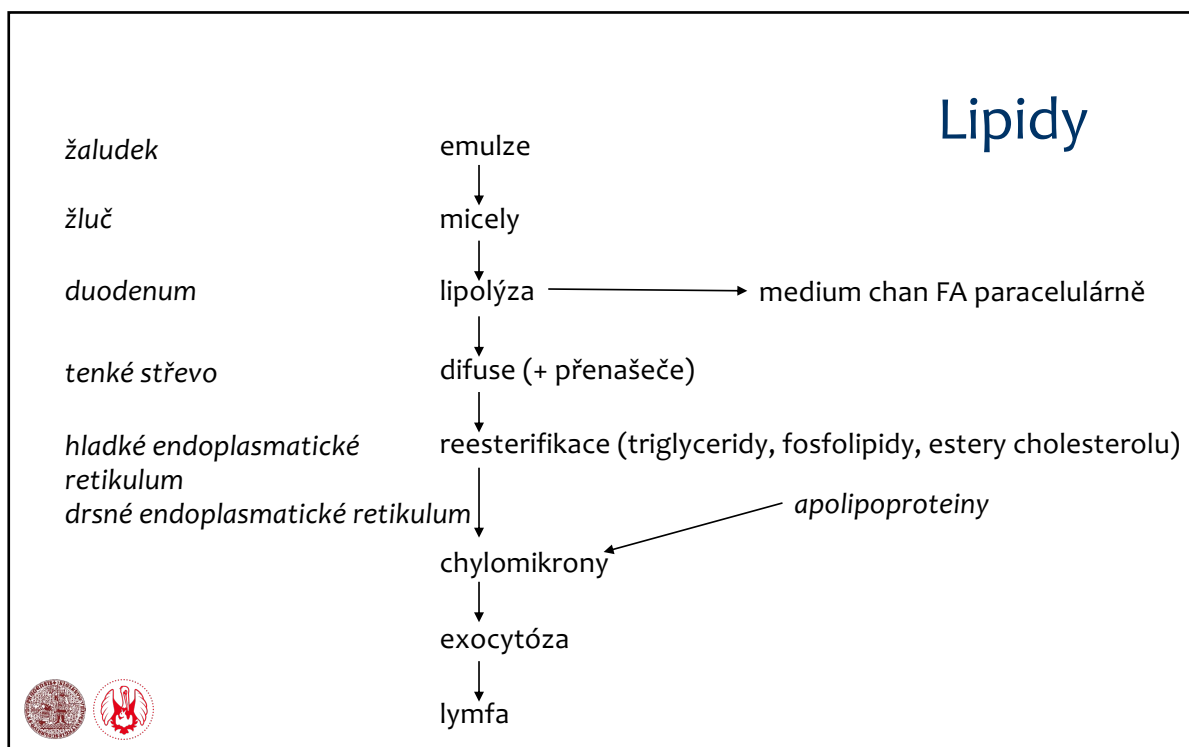
sacharóza $\xrightarrow{\text{sacharáza}}$ glukóza + fruktóza

di- a monoglyceridy $\xrightarrow{\text{lipázy}}$ mastné kyseliny + glycerol

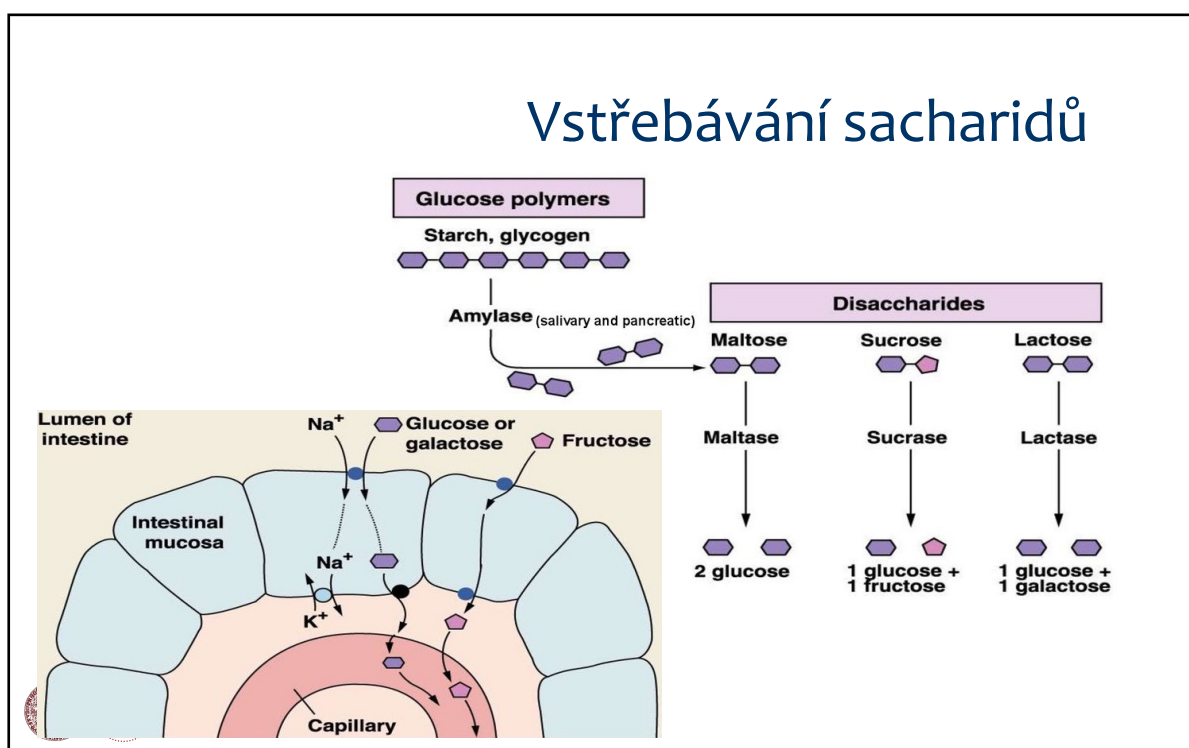
nukleotidy $\xrightarrow{\text{nukleotidázy}}$ nukleosidy $\xrightarrow{\text{nukleosidázy}}$ cukry + báze

119

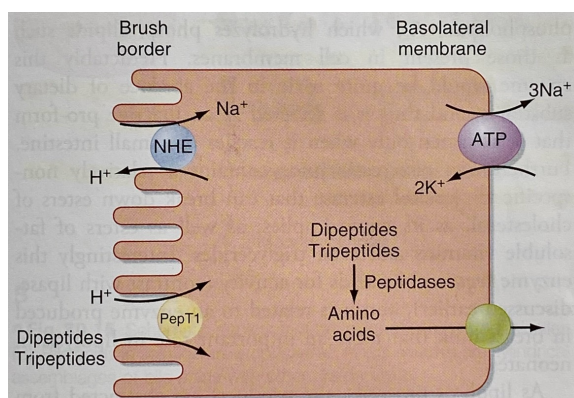

120

121

Vstřebávání proteinů

- některé malé proteiny endocytózou
- AA & di- & tripeptidy Na-dependentním sekundárně aktivním transportem

124

Vyprazdňování ilea

- ileocékální svěrač (chlopeň) je normálně zavřený (m.j. kvůli bakteriím)
- otvírá ho (lokální reflex) distenze konce ilea
- zavírá ho (lokální reflex) distenze začátku tlustého střeva

127

Integrovaná odpověď na jídlo: kolonická fáze

- absorpce vody a iontů
- sekrece HCO_3^- - neutralizace kyselin tvořených střevní flórou
- mukus - ochrana, lubrikace
- absorpce vitamínů B a K tvořených střevními bakteriemi
- skladování nepotřebných zbytků (typicky 15-30 hod, ale až 30% zde může zůstat třeba týden)

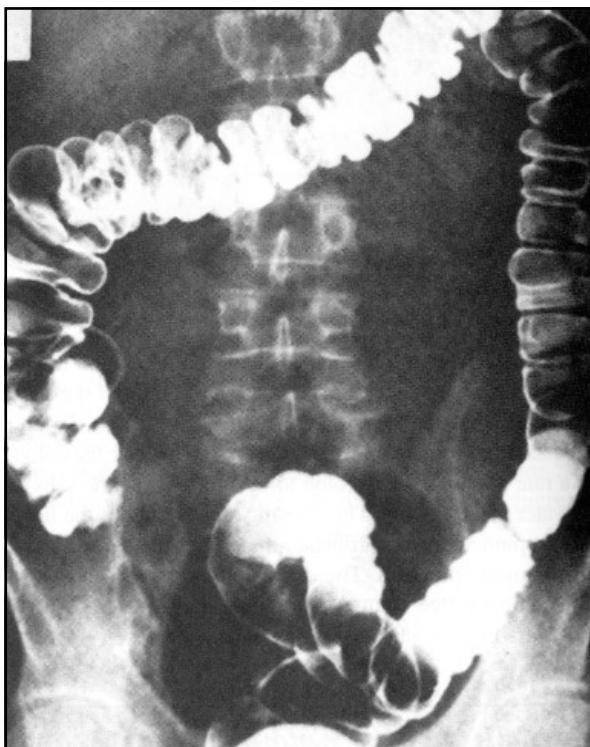
128

Tlusté střevo

- hlavně promíchávání, jen asi 5% peristaltika
- se zahušťováním je promíchávání obtížnější
- haustrace, kývavé pohyby, hromadný pohyb

129

Haustrace

- jako segmentace, ale výraznější a v anatomicky předdefinovaných místech cirkulární svaloviny
- řízeno BER z intersticiálních buněk (~6/min)
- většinou ne AP
- zesilování kontrakcí (např. ACh) prodlužováním amplitudy BER

130

Kývavé pohyby tlustého střeva

- longitudinální svalovina, promíchávání
- řízeno tzv. myenterickými potenciálovými oscilacemi (nižší amplituda a vyšší frekvence než pomalé vlny)
- na jejich vrcholu AP, ty vyvolávají kontrakci
- zesilování kontrakcí zvyšováním frekvence AP (např. ACh)

131

Hromadný pohyb

- 1-3x/den (obvykle po jídle)
- vlna velmi silné kontrakce
- posunuje obsah na delší vzdálenost (většina tlustého střeva)
- tračník zůstává chvíli kontrahovaný
- celkový pohyb je pomalý (max 5-10 cm/hod)
- řízeno ENS
- SNS brzdí pohyb, PNS stimuluje haustrace proximální části a expulzivní pohyby distální části

132

Reflexy tlustého střeva

- kolono-kolický - distenze jednoho místa relaxuje zbytek (částečně sympatikus)
- gastro-kolický - naplnění žaludku zvyšuje frekvenci masových pohybů (sympatikus a parasympatikus, CCK, gastrin)
- podobně duodeno-kolický

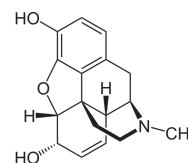

133

Opiáty

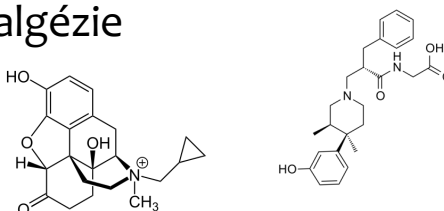
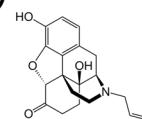
- endogenní opiáty (met-enkephalin, leu-enkephalin, β -endorphin, dynorphin) i jejich receptory bohatě v GI traktu (ENS) → možná fyziol. fce, ale nejasná
- morfin u člověka hl. v tlustém střevě
  - silnější kontrakce, ale ↓ dopředný pohyb → ↑ reabsorpce H_2O
  - hl. lokální (μ receptory), ale částečně i centrální (μ a κ efekt)
- též ↓ vyprazdňování žaludku

134

Co s opioidní inhibicí motility?

- selektivní inhibice periferních μ -receptorů (analgézií zprostředkují centrální receptory)
- klasika: naloxon – inhibuje perif. i centrální
- recentní: methylnaltrexon, alvimopan – hl. perif. působení, napravují motilitu bez omezení analgézie

135

Rektum a anální kanál

- rektum obvykle (skoro) prázdné (retrográdní kontrakce vrací obsah do sigmoidea, dokud ho není příliš)
- těsně před defekací hromadný pohyb sigmoidea naplní rektum → ↑ tlak → reflexní relaxace vnitřního svěrače (hladký sval) a kontrakce vnějšího (kosterní sval ovládaný volně přes pudendální nervy)
- receptory natažení rektální stěny se umí adaptovat - nucení na stolicí může při potlačení dočasně ustoupit

136

Defekace

- reflex řízený ze sakrální míchy, modulovaný z vyšších úrovní (vědomí)
- eferentní část - ACh parasympatická vlákna v pánevních nervech
- vysoce propulsivní kontrakce colon descendens a sigmoideum
- relaxace obou svěračů (zevní volní)
- nádech posunuje bránici dolů
- kontrakce expiračních svalů při plných plicích a kontrakce břišních svalů zvyšují nitrobřišní tlak (až na 200 mmHg)

137

Pocit sytosti

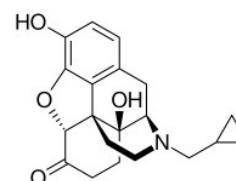
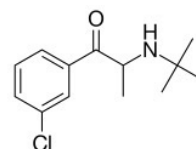
- distenze inhibuje příjem
  - ↓ velikost žaludku (bariatrické operace)
  - ↓ konzumace
- cholecystokinin ~ „hormon sytosti“
  - ↑ živinami
  - ↓ příjem potravy (CCK receptory v CNS)
- glykémie
- glucagon-like peptide 1 (GLP-1)
- peptide YY (PYY)

138

Farmakoterapie obesity

- nejen GIT, ale i fyziologie tukové tkáně a hl. regulace příjmu potravy v CNS
- Mysimba (bupropion + naltrexon)
  - bupropion:
    - ↓ zpětné vychytávání dopaminu a NA
    - ↑ hypothalamickou proopiomelanokortinovou anorexigenní osu → potlačuje chuť k jídlu
  - naltrexon:
    - ↓ μ -opioidní receptory
    - ↓ navázání β -endorfinu
    - ↓ zpětnovazebný inhibiční mechanismus, který by snižoval produkci proopiomelanokortinu

139